

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – за вибором студента

Викладач – Шкодін Ірина Віталіївна,
д.е.н., професорка,
професорка кафедри економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Ринок цінних паперів» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 11 с.

Розробник

Шкодiна Iрина Вiталiївна – професорка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Ринок цінних паперів
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента; належить до навчальних дисциплін загальної фахової підготовки.
Викладач	Шкодін Ірина Віталіївна, д.е.н., професорка, професорка кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	econom_theory@ukr.net
Консультації	Вівторок 13-00 – 14-00, Центральний корпус НЮУ, а. 224-225.
Онлайн консультації у Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/ .

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається сутність ринку цінних паперів (РЦП) та його місце на фінансовому ринку. Послідовно розглядаються функції ринку цінних паперів, основні характеристики цінних паперів. Аналізується діяльність фінансових посередників на РЦП. Вивчається професійна діяльність на ринку цінних паперів; фондові індекси та їх значення для аналізу РЦП. Значна увага приділяється регулюванню ринку цінних паперів, інформаційним відносинам та інформаційним технологіям на фондовому ринку.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Ринок цінних паперів» - формування у студентів комплексного розуміння системи взаємозв'язків на ринку цінних паперів, ознайомлення їх з практичними питаннями здійснення операцій з цінними паперами та регуляторної політики на цьому ринку.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо сутності та наукових засад побудови РЦП як цілісного механізму перерозподілу фінансових ресурсів між державою, юридичними та фізичними особами;
- з'ясування сутності та функцій цінних паперів, їх основних характеристик;
- розгляд організаційних основ діяльності на ринку цінних паперів акціонерних товариств, торговців цінними паперами, інститутів спільного інвестування, банків, учасників Національної депозитарної системи, фондових бірж, позабіржових торгівельно-інформаційних систем;
- дослідження механізму основних операцій з цінними паперами, опанування практичних навичок здійснення таких операцій;
- вивчення організації державного регулювання та саморегулювання на ринку цінних паперів.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Економічна теорія», «Історія економіки та економічної думки», «Фінансова система», «Економіка та фінанси підприємства».

Кореквізити: «Фінансове право», «Ринок фінансових послуг», «Корпоративне право».

Постреквізити: «Інвестиційне право», «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)», «Економічна безпека підприємства».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- застосовувати фундаментальні знання базових концепцій та моделей функціонування ринку цінних паперів;
- розраховувати показники, які характеризують результативність діяльності суб'єктів РЦП;
- використовувати аналітичний і методичний інструментарій для аналізу та моделювання поведінки інвесторів та емітентів на РЦП;
- здійснити класифікацію та порівняльний аналіз основних характеристик, умов розміщення та особливостей обігу цінних паперів (ЦП);
- пояснити особливості діяльності професійних учасників РЦП;
- застосовувати інструменти фундаментального та технічного інвестиційного аналізу РЦП;
- сформулювати власні переконання щодо необхідності, принципів і методів державного регулювання РЦП;
- інтерпретувати особливості діяльності саморегульованих організацій на РЦП;
- спрогнозувати тенденції розвитку світового фондового ринку в умовах технологічних інновацій та глобалізації.

Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р. для студентів денної форми навчання

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1	1. Сутність та економічна роль ринку цінних паперів.		
	2. Цінні папери та їх класифікація.		
2	3.1. Приватні інструменти фондового ринку. Акції.		
	3.2. Приватні інструменти фондового ринку. Облігації. Векселі.		
3	4. Державні цінні папери.	1.1. Сутність та економічна роль ринку цінних паперів. <i>Основна література:</i> 1-	1. Види моделей фондового ринку. 2. Вплив соціокультурних факторів на структуру

		10.	фондового ринку.
4	5. Ринок похідних цінних паперів.	1.2. Сутність та економічна роль ринку цінних паперів. Історія РЦП. Кризи на РЦП. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Історія фондового ринку. 2. Сутність та види криз на фондовому ринку. 3. Посилення ролі фондового ринку у формуванні інноваційного потенціалу економіки
5	6.1. Структура ринку цінних паперів. Особливості функціонування первинного РЦП.	2. Цінні папери та їх класифікація. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Перехід прав на ЦП та прав за ЦП. 2. Особливості укладання, зміни, розірвання та виконання договорів купівлі-продажу цінних паперів.
6	6.2. Структура ринку цінних паперів. Особливості функціонування вторинного РЦП.	3.1. Приватні інструменти фондового ринку. Акції. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Особливості розміщення та обігу акцій комерційних банків та корпоративних інвестиційних фондів. 2. Доходи акціонерів. Дивіденди (на прикладі конкретного АТ) 3. Розвиток акцій України: історія та сучасність.
7	7.1. Інфраструктура ринку цінних паперів. Торговці цінними паперами.	3.2. Приватні інструменти фондового ринку. Облігації. Векселі. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Особливості емісії та обігу іпотечних облігацій. 2. Ціна та прибутковість облігацій. 3. Динаміка розвитку ринку корпоративних облігацій в країні (на вибір).
8	7.2. Інфраструктура ринку цінних паперів. Розвиток депозитарної системи.	4.1. Державні цінні папери. Державні облігації. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Характеристика державних облігацій країни (на вибір) 2. Роль казначейських цінних паперів в управлінні державним бюджетом. 3. Неринкові державні боргові інструменти.
9	8. Фондові індекси.	4.2. Державні цінні папери. Муніципальні ЦП. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Особливості становлення та функціонування ринку муніципальних цінних паперів. 2. Особливості оподаткування доходів по державним цінним

			паперам.
10	9. Державне регулювання ринку цінних паперів.	5. Ринок похідних цінних паперів. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Біржова торгівля опціонами. 2. Опціони на біржові індекси (на вибір). 3. Ф'ючерсні стратегії. 4. Основні відмінності між ф'ючерсними й форвардними контрактами. 5. Хеджування. 6. Управління процентним та валютним ризиками за допомогою строкових угод.
11	10. Інвестиційний аналіз ринку цінних паперів.	Колоквіум 6.1. Структура ринку цінних паперів. Особливості функціонування первинного РЦП. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Роль фінансових інститутів на первинному ринку цінних паперів. 2. IPO: сутність та тенденції розвитку (на прикладі конкретної країни, сектору економіки). 3. Інвестиційні банки та андеррайтинг.
12	11. Світовий фондовий ринок.	6.2. Структура ринку цінних паперів. Особливості функціонування вторинного РЦП. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Історія створення та функціонування фондових бірж. 2. Органи управління фондової біржі. 3. Правила лістингу та делістингу ЦП (конкретна біржі). 4. Методи проведення біржових торгів.
		7.1. Інфраструктура ринку цінних паперів. Торговці цінними паперами. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Економічна стратегія торговця на фондовому ринку. 2. Ліцензування діяльності торговців цінними паперами. 3. Онлайн-брокери. 4. Особливості Інтернет-трейдингу.
13	12. Інформаційні відносини та інформаційні технології на фондовому ринку.	7.2. Інфраструктура ринку цінних паперів. Розвиток депозитарної системи. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Розвиток депозитарної системи. 2. Депозитарна система України: особливості становлення та розвитку. 3. Функції і компетенція

			Розрахункового центру з обслуговування договорів на фінансових ринках. 4. Клірингова діяльність.
		7.3. Інфраструктура ринку цінних паперів. Інші учасники фондового ринку. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Структура пенсійного забезпечення в різних країнах. 2. Компанії з управління активами як суб'єкт накопичувальної пенсійної системи. 3. Недержавні пенсійні фонди та їх види. 4. Роль фондового ринку у забезпеченні функціонування пенсійної системи.
14		8. Фондові індекси. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Сутність та динаміка Індекси розвинених фондових ринків (на вибір) 2. Ринкові індекси країн, що розвиваються. 3. Фондові індекси України.
		9. Державне регулювання ринку цінних паперів. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Розвиток законодавства України та його адаптація до міжнародних стандартів. 2. Інформаційна прозорість фондового ринку. 3. Перспективи розвитку державного регулювання ринку цінних паперів.
15		10. 1. Інвестиційний аналіз ринку цінних паперів. Фундаментальний аналіз. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Моделі оцінювання вартості та доходності акцій, облігацій та векселів. 2. Ризик і прибутковість на ринку цінних паперів. 3. Сутність фундаментального аналізу та його рівні.
		10.2. Інвестиційний аналіз ринку цінних паперів. Технічний аналіз. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Методи технічного аналізу (розглянути на вибір) 2. Основи портфельного інвестування. 3. Управління портфелем цінних паперів.

16	11. 1. Світовий фондовий ринок. Особливості розвитку РЦП розвинених країн. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Міжнародні фондові інструменти (аналіз на вибір). 2. Характерні риси розвинених фондових ринків (на вибір студента).
	11. 2. Світовий фондовий ринок. Особливості розвитку РЦП країн, що розвиваються. <i>Основна література:</i> 1-10.	1. Характерні риси фондових ринків країн, що розвиваються (на вибір студента). 2. Роль держави на «emerging market».
17	12. Інформаційні відносини та інформаційні технології на фондовому ринку. <i>Основна література:</i> 1-10.	
	Колоквіум	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, статистичних даних, матеріалів експертно-аналітичних центрів тощо;
- робота над кейсами з питань оволодінні універсальним інструментарієм комплексного розуміння системи взаємозв'язків на ринку цінних паперів, ознайомлення їх з практичними питаннями здійснення операцій з цінними паперами та регуляторної політики на цьому ринку;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквіумів та заліку.

Інформаційне забезпечення курсу

Нормативно-правові акти.

Господарський кодекс України від 16. 01. 2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № №18-22. Ст. 144. Дата оновлення: 06.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card6> (дата звернення: 03.05.2020).

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. Дата оновлення: 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 03.05.2020).

Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30 жовтня 1996 р. № 448/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 03.05.2020).

Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 03.05.2020).

Основна література

1. Базилевич В. Д. Цінні папери: Практикум: навч. посіб. - компакт-диск / за ред. В. Д. Базилевича. Київ, 2013. 791 с.
2. Дегтярьова Н. В., Леонов Д. А., Січевлюк В. А. та ін. Фондовий ринок в

Україні: навч. посіб. / за заг. ред. Леонова Д. А. Київ: УІРФР, 2015. 600 с.

3. Діденко В. М. Фондовий ринок: навч. посіб. / за ред. В.М. Діденка. Чернівці: ТОВ «Видавництво Наші книги», 2010. 624 с.

4. Ковалко Н. М. Державні та місцеві цінні папери як об'єкт фінансово-правового регулювання: монографія. Київ: Юріком Інтер. 2019. 328 с.

5. Посткризовий розвиток фондового ринку: світові тенденції і національні особливості: монографія / авт. кол. Г. М. Азаренкова, І. В.Шкодїна та ін. Київ: УБС НБУ, 2013. 278 с.

6. Січевлюк В.А. Корпоративне право: навч. посіб. Київ: УІРФР, 2019. 462 с.

7. Фондовий ринок: підручник: у 2 кн. Кн. 1 / В. Д. Бази́левич, В. В. Вірченко та ін.; за ред. В. Д. Бази́левич, В. В. Вірченко та ін. Київ: Шевченка. Київ: Знання, 2015. 621 с.

8. Фондовий ринок: підручник: у 2 кн. Кн. 2 / В. Д. Бази́левич, В. В. Вірченко та ін.; за ред. В.Д. Бази́левич, В. В. Вірченко та ін. Київ: Шевченка. Київ: Знання, 2016. 686 с.

9. Шкодїна І. В. Самоорганізація фондового ринку в умовах глобальної невизначеності: монографія. Київ: УБС НБУ, 2013. 406 с.

10. Шкодїна І. В. Розвиток фондового ринку в умовах фінансової сингулярності. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 12.

Додаткова література

Фондовий ринок: практикум: навч. посіб. / В. Д. Бази́левич, В. М. Шелудько, В. В. Вірченко та ін.; за ред. В. Д. Бази́левича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання, 2017. 718 с.

Фінансування місцевих інвестиційних проектів: навч. посіб. / Буряченко А. Є., Козак В. І., Леонов Д. А., Москівін С. О. та ін. Київ: УІРФР, 2018. 500 с.

Дегтярьова Н. В., Долінський Л. Б., Леонов Д. А. Управління активами в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. Леонова Д. А. Київ: УІРФР, 2015. 276 с.

Леонов Д. А., Радзієвська В. М., Хоружий С. Г., Хоружий К. С. Депозитарна діяльність в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. Леонова Д. А. Київ: УІРФР, 2014. 300 с.

Леонов Д. А., Яровий С. М. Фінансовий моніторинг на ринку цінних паперів: навч. посіб. Київ: УІРФР, 2014. 512 с.

Васильєва Д. Економетричне моделювання ємності ринку корпоративних облігацій України. *Ринок цінних паперів*. 2018. № 1-2. С. 49-55.

Шкодїна І. В. Розвиток світового фондового ринку в умовах фінансової нестабільності. *Вісник КНТЕУ*. 2013. №3. С.56- 64.

Шкодїна І. В. Вплив політики кількісного пом'якшення на розвиток світового фондового ринку в умовах глобальної невизначеності. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 3-4. С. 65-69.

Shkodina I. Monetary policy as a factor of global financial market volatility increasing. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2017. №1 (22). P. 5-17.

Shkodina I., Derid I., Zelenko O. DIGITAL TRANSFORMATION OF GLOBAL BANKING: CHALLENGES AND PROSPECTS. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 3, No. 30. P. 45-51.

Azarenkova G., Shkodina I. The influence of financial technologies on the global financial system stability. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Volume 15, Issue 4. P. 229-238

Шкодїна І. В. Перколяція світового фондового ринку в умовах глобальної невизначеності. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 221–225.

Шкодїна І.В. Інституційні проблеми функціонування фондового ринку України. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. №1(19). С. 52-57.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на лекційних та практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, розв'язувати задачі та аналітично-пошукові вправи, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення бізнес-процесів на ринку цінних паперів. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook* тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових робіт, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей та есе.

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks academichnoyi etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції, пошуку сучасної статистики з теми тощо). Дозволяється користуватися ноутбуками та планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Ринок цінних паперів» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Видами *поточного контролю* знань студентів є:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, захист кейсу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирьохбальною шкалою (0, 3, 4, 5). За результатами практичних занять розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 5 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквіумах. Колоквіуми проводяться усно, у вигляді бесіди викладача зі студентами з метою з'ясування та підвищення рівня їх знань. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 10 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 20.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна кількість балів, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль		Самостійна	Підсумкова
Практичні заняття	Колоквіуми		

Теми														робота студентів	оцінка знань
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2		
												max 10	max 10	max 20	max 100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10	20	100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34